

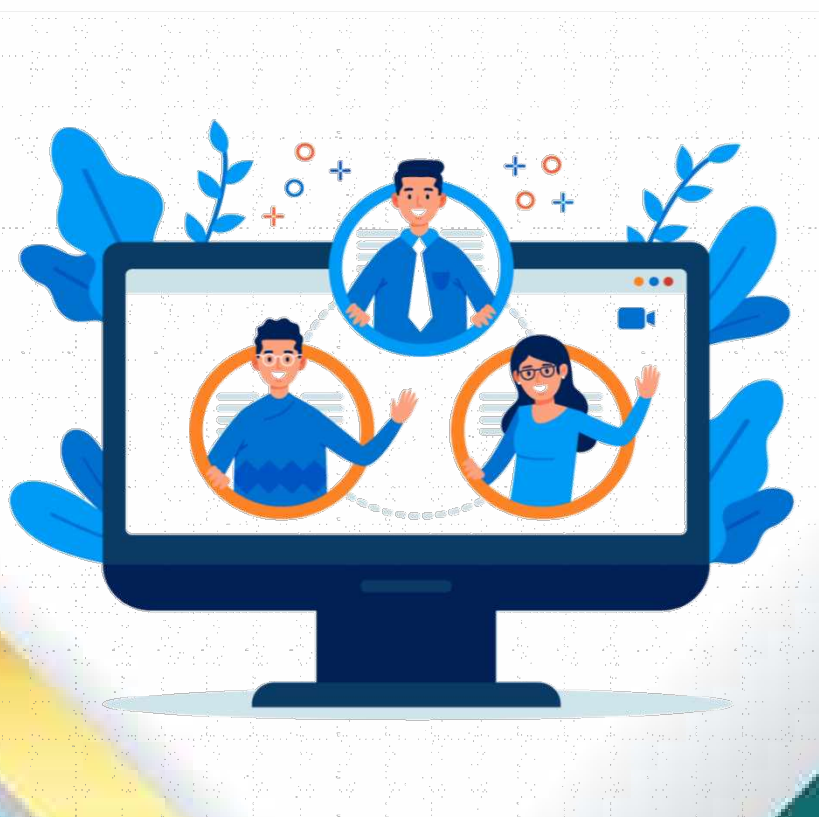

**ВОЛИНСЬКИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

**Волинський інститут післядипломної
педагогічної освіти
Кафедра теорії та методики викладання
шкільних предметів**

МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НУШ

Матеріали Всеукраїнської інтернет-конференції

м. Луцьк

УДК 37.013.3-057.86(477)

М64

Методологічні та методичні аспекти навчання в освітньому процесі НУШ : збірник матеріалів доповідей (статей, тез) учасників Всеукр. інтернет-конф. (м. Луцьк, 15 черв. 2023 р.). Луцьк : ВІППО, 2023. 322 с.

Розглянуто на засіданні кафедри теорії та методики викладання шкільних предметів Волинського ІППО (протокол № 6 від 28.06.2023).

Рекомендовано до друку вченою радою Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (протокол № 4 від 26.09.2023).

Редакційна колегія:

Олешко Петро, кандидат історичних наук, професор, директор Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти;

Дем'янюк Олександр, професор, доктор історичних наук, заступник директора з науково-педагогічної діяльності Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти;

Муляр Оксана, доцент, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри теорії та методики викладання шкільних предметів Волинського ІППО;

Жалко Тетяна, доцент, кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та методики викладання шкільних предметів Волинського ІППО;

Трачук Тетяна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики викладання шкільних предметів Волинського ІППО

Упорядники:

Жалко Тетяна, доцент, кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та методики викладання шкільних предметів Волинського ІППО;

Муляр Оксана, доцент, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри теорії та методики викладання шкільних предметів Волинського ІППО

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Думки авторів тез і статей можуть не збігатись із позицією редакції.

© ВІППО, 2023

ЗМІСТ

Олешко П. ВІТАЛЬНЕ СЛОВО	8
ПЛЕНАРНІ ВИСТУПИ	
Пометун О. ПРИНЦИПИ ІНТЕГРУВАННЯ ЗМІСТУ ІСТОРІЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ У КУРСІ «ДОСЛІДЖУЄМО ІСТОРІЮ І СУСПІЛЬСТВО» (5-6 КЛАСИ НУШ)	10
Степанюк А., Івахів Д. ОСОБЛИВОСТІ КОНСТРУЮВАННЯ ЗМІСТУ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА	14
Гупан Н. ПОТЕНЦІАЛ ПІДРУЧНИКІВ ІЗ КУРСУ «ДОСЛІДЖУЄМО ІСТОРІЮ І СУСПІЛЬСТВО» У ДОСЯГНЕННІ ОБОВ'ЯЗКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	19
Ремех Т., Пишко О. МОДЕЛЬНА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ЯК ОСНОВА ДЛЯ РОЗРОБЛЕННЯ ВЧИТЕЛЕМ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ	24
Мислива-Бунько І. ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В УЧНІВ ШЛЯХОМ НАПИСАННЯ ЕСЕ	28
<p>СЕКЦІЯ 1</p> <p>БАЗОВА ЗАГАЛЬНА СЕРЕДНЯ ОСВІТА У КОНТЕКСТІ</p> <p>НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ</p> <p>ДИТИНОЦЕНТРИЗМ ЯК ГОЛОВНИЙ МАРКЕР</p> <p>ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ</p> <p>КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА</p> <p>ДЛЯ ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ</p>	
Ягенська Г. ІНТЕРАКТИВНІ КОМП'ЮТЕРНІ МОДЕЛІ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ НАУК	35
Архіпова Н., Ткач О., Каргіна Н. CASE METHOD AS A FORM OF INTERACTIVE TEACHING OF PUPILS WITH THE PURPOSE OF REDUCING EDUCATIONAL LOSSES	41
Миць М. ФОРМУВАННЯ ІЄРАРХІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ	47
Кухарук М., Карліна О. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ ЕКСКУРСІЇ ДАВНІМ КИЄВОМ	54

3. Пометун О., Малієнко Ю., Ремех Т. Досліджуємо історію і суспільство : підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів заг. сер. освіти. Київ : ВД «Освіта», 2022. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/1675-doslid-istoriyi-pometun.html> (дата звернення: 28.05.2023).

4. Пометун О., Ремех Т. Досліджуємо історію і суспільство : підручник інтегрованого курсу для 6 класу закладів заг. сер. освіти. Київ : ВД «Освіта», 2023. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/2608-istoriia-6-klas-pometun-2023.html> (дата звернення: 29.05.2023).

ОСОБЛИВОСТІ КОНСТРУЮВАННЯ ЗМІСТУ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Степанюк Алла,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри загальної біології

та методики навчання природничих дисциплін,
м. Тернопіль;

Івахів Діана,

студентка хіміко-біологічного факультету
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль

В умовах сьогодення надзвичайної актуальності набирає проблема необхідності модернізації освітнього процесу для забезпечення цілісного оновлення та приведення його у відповідність до тих змін, які відбуваються в соціальному, політичному, економічному, культурному просторі України, враховуючи загальносвітові тенденції, а також упровадженням стратегії випереджального розвитку особистості.

Сучасний світ дуже різниться від того, яким він був навіть у кінці ХХ століття. Особливо це стосується його освітнього середовища, та й суб'єктів навчальної діяльності (здобувачів освіти, вчителів / викладачів). Теперішня система освіти в основних рисах сформувалась під впливом філософських та педагогічних ідей, як

виникли ще в кінці XVIII і на початку XIX століть (І. Гербарт, Ф. Дістервег, Д. Дьюї, Я.-А. Коменський, І. Песталоцці та ін.).

Усталена модель освіти еволюціонувала в деяких аспектах, однак у своїх основних характеристиках залишається, загалом, незмінною. Це констатується в більшості досліджень, присвячених проблемам сучасної ситуації в освіті. Так, О. Ляшенко, С. Максименко, А. Семенова, О. Сухомлинська, О. Топузов тлумачать її як період зміни освітньої парадигми, що сформувалася в умовах індустріальної культури та вступила в суперечність із новими соціальними, культурними і антропологічними реаліями постіндустріального суспільства.

Однією зі значимих подій нашого часу є перехід людства від постіндустріального суспільства до інформаційного, для якого характерні інтенсивний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та збільшення обсягу інформації, що особливо помітно в освітній сфері. Так, зростання обсягу інформації привело до того, що щороку оновлюється 5 % теоретичних та 20 % професійних знань. Існують поняття «період розпаду компетентності», що означає проміжок часу з моменту закінчення навчального закладу до моменту втрати 50 % компетентності у зв'язку з появою нової інформації та інформаційно-комунікаційних технологій.

Ці зміни зумовили еволюцію освітньої парадигми з «суб'єкт-об'єктної» (учитель / викладач – суб'єкт освітньої взаємодії, а здобувач освіти (учень / студент) – об'єкти) до «суб'єкт-суб'єктної». Особливо це помітно в Концепції НУШ у зв'язку з упровадженням принципу дитиноцентризму. Однак на сьогодні вже відбулася трансформація цієї освітньої парадигми на полісуб'єктну (здобувач освіти, вчитель / викладач, інформаційне освітнє середовище як мережевий суб'єкт навчального процесу). При цьому полісуб'єктна

освітня парадигма розглядається як відкрита, така, що саморозвивається і самоорганізується, зумовлює кардинальну зміну поведінки і стосунків учасників освітнього процесу.

Перед системою освіти постає принципово нове завдання – підготувати молоду людину до життя і діяльності в умовах інформаційного світу. Це означає навчити здобувачів освіти грамотно працювати з інформацією (вміти збирати певні факти, аналізувати їх, робити ґрунтовні об’єктивні висновки, розв’язувати певні проблеми; виокремлювати значимі знання з їх розмаїття, яке пропонує сучасний інформаційний простір за допомогою традиційних – друкованих – джерел інформації та інформаційно-комунікаційних технологій). Тому зростає необхідність розвитку інформаційної компетентності здобувачів освіти.

Останні виклики освітній системі пов’язані з досягненнями в галузі розробки штучного інтелекту – надання дозволу жителям України безкоштовно використовувати штучний інтелект *ChatGPT*. Здобувач освіти може генерувати будь-яке запитання для *ChatGPT* і отримати обґрунтовану відповідь. Значимість підручника, в такому випадку, частково нівелюється.

Використання *ChatGPT*, як і інших інформаційно-комунікаційних технологій, приводить до переорієнтації значимості основних функцій педагога – учитель / викладач перестає бути основним джерелом знань. На перші місця переміщуються такі його функції, як модератор, ментор, коуч. Спостерігається нове розуміння ролі вчителя / викладача, діяльність якого стає засобом, джерелом міжсуб’єктної освітньої взаємодії «особистість – учитель / викладач – особистість – здобувач освіти – інформаційно-комунікаційні технології як мережевий суб’єкт навчального процесу».

В умовах воєнного часу очевидним стає те, що сутність освітнього процесу, структурованого навколо певних концептуальних доміант, породжених сучасною науковою парадигмою, та ціннісно забарвлених моделей взаємодій, генерованих у соціальних практиках, вимагає суттєвого переосмислення. Спостережуване нині применшення цінності людини на противагу цінності інформації змушує повернути увагу до актуальності світоглядних знань.

Як стверджують науковці (М. Колесник), потужній розвиток комп'ютерних технологій (особливо в умовах онлайн-навчання) знецінює природовідповідний характер освіти, стимулює необхідність формування «ментального фільтру» в інформаційному потоці та відповідного добору інформації здобувачем освіти. Це можливо лише за умови формування системності його мислення, цілісності сприйняття світу. Природнича освіта має потужній світоглядний потенціал щодо розкриття законів природи як системи вищого порядку, особистої значущості наукових знань у повсякденному житті. Тому зростає значущість потреби формування у здобувачів освіти холістичної природничо-наукової картини світу.

Новий Державний стандарт ґрунтується на особистісно зорієнтованому, діяльнісному та компетентнісному підходах. Однією з ключових компетентностей є спілкування іноземними мовами. Її реалізація означає сформоване вміння розуміти іноземну мову, усно та письмово висловлювати і пояснювати поняття, факти й погляди; уміння міжкультурного спілкування. Сформувати цю компетентність можна за допомогою білінгвальної освіти.

На жаль, середня та вища освіти в Україні не адаптовані належним чином до білінгвальної системи. Попри це, Міністерство

освіти і науки України планує запровадити двомовне навчання спочатку в середній школі. Це означає, що старшокласників навчатимуть українською та англійською мовами за тими предметами, які вони виберуть.

Загалом, проведений аналіз адекватних об'єктивним потребам суспільства змін дозволяє стверджувати про те, що при конструюванні змісту природничої освіти необхідно враховувати потребу: володіння знаннями з основ історії і культури України, що сприяють соціалізації особи, розвитку її загальної політичної культури та активності, формуванню національної гідності й патріотизму, сприйняттю етичних цінностей; розуміння значення культури як форми людського існування, вміння цінувати біорізноманіття та мультикультурність світу і керуватися у своїй діяльності сучасними принципами поваги, толерантності, діалогу і співробітництва; розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності, вміння застосовувати сучасні науково-технічні досягнення світової культури та цивілізації. При цьому весь освітній процес доцільно спрямувати на розвиток у здобувачів освіти пізнавального інтересу, дослідницьких умінь, оцінкових суджень і на утвердження змістовної оцінки та самооцінки.

Це, на нашу думку, дозволить частково подолати існуючі суперечності між необхідністю опанування обсягами інформацій із предметних галузей, що невпинно збільшуються, й обмеженими можливостями їх засвоєння в певні терміни за допомогою використання традиційних дидактичних засобів подання їх змісту, а також між системою освіти, що побудована відповідно до ідеалів і норм класичної науки, та відкритою моделлю освіти, зміст якої повинен бути різноманітним і варіативним.